

Stanislav Fortuna

OSEBNOST IN IZROČILO (DR. IGOR ROSINA)

Odvetništvo je čuden poklic. Ves čas si v opoziciji proti nekomu ali nečemu. Pogosto te mučijo dvomi, ali so tvoje odločitve strokovno pravilne. Občasno naletiš na primer, ko se sprašuješ, ali si sploh na pravi strani. Najlaže je tistemu, ki se navzame profesionalnega cinizma in svoje znanje temu primerno prodaja. Vprašanje pa je, ali potem njegovo delo res koristi urejanju odnosov med ljudmi in družbi kot celoti.

Mislím, da tudi doktorju Igorju Rosini s temi mukami ni bilo prizanešeno.

Čeprav se je ob prelomu iz devetnajstega v dvajseto stoletje rodil v Ljutomeru, kjer je takrat imel njegov oče dr. Fran Rosina svojo prvo odvetniško pisarno, je njegovo življenje zaznamoval zlasti Maribor, kjer je oče imel drugo pisarno.

Prav v Mariboru je dr. Igorju Rosini oče po eni plati tlakoval poklicno pot, po drugi pa ga je s svojim delom za narodno stvar navdahníl in za vedno zavezal. Danes, po sto letih, lahko brez pretiravanja rečemo, da je bil njegov oče eden od ustanovnih očetov naše nacije in naše države. Kajti brez pokončne drže in političnega poguma dr. Frana Rosine, dr. Karla Verstovška in njima podobnih klenih ljudi bi v tistih prelomnih časih, ko se je razkrajalo staro cesarstvo, napori generala Maistra pri obrambi severne meje najbrž izzveneli v prazno. Namesto da je tvegál za narodno stvar svoj trud, svojo osebno svobodo in tudi svoje premoženje, bi navsezadnje lahko kopičil zlate in čakal, da vihra mine, in se potem prislinil k pravi strani.

Ko se je jeseni 1918 zgodila zgodovina, je dr. Fran Rosina kot prvi mož mariborske posojilnice Narodnemu svetu namreč nakazal dva milijona kron za začasno financiranje slovenske vojske, kot podpredsednik Narodnega sveta za Štajersko pa je namesto odsotnega dr. Verstovška sestavil in podpisal dekret o imenovanju Rudolfa Maistra za generala. Zelo daljnovidni dejanji, ki sta prvi moderni slovenski vojski omogočili preživetje, vojskovodji pa omogočili, da se je lahko tudi statusno postavil po robu nemškoavstrijskim visokim častnikom, ki so se prebujali iz šoka, ki so jim ga prizadeli dotlej sklonjeni Slovenci.

In ker je bilo politično delo dr. Igorju Rosini skoraj položeno v zibel, ga je med obema vojnama sprejel kot nekaj samoumevnega. Zanimivo pa je, da se ni pridružil nobeni od prevladujočih strank, v katerih je borba za politični vpliv postajala zmeraj bolj umazana, marveč manjši Pucljevi Slovenski kmetijski stranki. Ta je tisti čas ohranjala distanco do prevladujočih političnih sil na Slovenskem, obenem pa včasih predstavljala tudi jeziček na tehtnici pri vladanju Kraljevine Jugoslavije (najbrž je bil tudi zato njen voditelj občasno v vladi, dr. Igor Rosina pa član nadzornega odbora Narodne banke Kraljevine Jugoslavije).

Odvetniška pisarna, ki jo je dr. Igor Rosina prevzel od očeta, je bila tisto, čemur smo rekli klasična odvetniška pisarna. Pisarne tega tipa, ki smo jih kot prevladujoči model poznali še do nedavnega, so strankam ponujale široko paleto storitev na področju kazenskega, civilnega, upravnega in še kakšnega prava. Skratka vsega tistega, s čimer so imeli ljudje največ opraviti. In ta tip odvetniškega dela je dr. Igorju Rosini na koncu nakopal srd ljudske oblasti.

Preden pa se je to zgodilo, je moral dr. Igor Rosina prekiniti odvetniško dejavnost v Mariboru ter se umakniti nacističnim oblastnikom, ki so medtem zavladali na Spodnjem Štajerskem. Njihov bes si je nakopal tako zaradi svojega dela pri integraciji slovenstva v Mariboru kot tudi zaradi svojega porekla. Navsezadnje je bil sin tistega, ki je botroval njihovemu sramotnemu porazu pred dobrimi dvajsetimi leti. Ker torej ob okupaciji ni več mogel ostati v Mariboru, se je zatekel v Ljubljansko pokrajino. A tudi tu so ga Italijani po nemškem naročilu zaprli in potem konfinirali – ne pa tudi izročili Nemcem.

Po kapitulaciji Italije se je dr. Igor Rosina priključil partizanom ter na osvobojenem ozemlju najprej deloval kot pravni referent okrožja Črnomelj, nato kot pravni referent SNOS in naposled kot pravni referent Vlade LRS. Želja po ponovnem opravljanju poklica pa je bila tako močna, da se je leta 1946 vrnil k odvetništvu in si tam nakopal zamero ljudske oblasti, ki ga je stala poklica vse do leta 1961.

V letih prevzemanja in utrjevanja ljudske oblasti so bili tako zakonodaja kot tudi pravosodna praksa daleč od pravnih standardov, ki se nam danes zdijo samoumevni. Tožilci, sodniki pa tudi nekateri odvetniki so standarde sproti oblikovali ter jih prilagajali deklariranim ali pričakovanim političnim ciljem. In ker

so bili takratni neposredni politični cilji daleč pod ravnjo, ki so jo narekovali postulati pravne vede, je bila ubogljivost – prava ali vsaj hlinjena – ena od največjih vrlin, morebitno sklicevanje na enake vatlje pa skrajno predrzno dejanje.

Primerilo se je torej, da je dr. Igor Rosina moral pred sodiščem zagovarjati nekega kmeta, ki je dal hrano križarju, ki se je potikal tam okrog. V zagovoru je omenil, da je ta kmet storil nekaj podobnega, kot se je dogajalo na kmetih med vojno, ko so kmetje dajali hrano lačnim partizanom. Javni tožilec je pobesnel, kako si upa to dvoje primerjati. Očital mu je, da ne razume odvetništva v novih družbenih razmerah. V postopku, ki je sledil, je bila z odločbo vladne komisije za presojo pravice za opravljanje odvetništva z dne 31. marca 1947 dr. Igorju Rosini odvzeta pravica opravljati odvetništvo. In pri tem mu Zakon o odvetništvu (Uradni list FLRJ 102/1946) ni bil v nobeno pomoč, saj v njem ni bilo prav nobene določbe o odvetnikovi poklicni neodvisnosti.

Kolega dr. Peter Čeferin je v zvezi s čistkami v marcu 1947 primerjal sedem odločb o odvzemu odvetništva. Ob tem je odkril, da so bile obrazložitve Komisije za presojo pravice za opravljanje odvetništva Vlade LRS povsem enake, različna so bila le imena. Mislím pa, da odločba o odvzemu pravice opravljati odvetništvo dr. Igorju Rosini vsebinsko ni bila povsem enaka ostalim, zato citiram nekaj delov obrazložitve: »Odvetništvo v novi ljudski državi predstavlja vzvišen poklic, ki po svojih nalogah stoji v popolnem nasprotju z nalogami, kakor jih je večina odvetnikov v predaprilski Jugoslaviji razumela in izvrševala [...] S prenosom oblasti na ljudstvo v ljudski državi je moralo izgubiti tudi odvetništvo svoj stari značaj [...] Dosedanji odvetnik dr. Rosina Igor je z načinom izvrševanja odvetništva po osvoboditvi pa vse do danes dokazal, da razume svoj dosedanji poklic na najbolj protiljudski način.« Za dobro mero je bilo dodanih še nekaj očitkov, med njimi zlasti, »da v kazenskih stvareh ne deluje v interesu pravilnega poteka in rešitve kazenskega postopanja, ampak z neumestnimi opazkami ironizira rezultate«. Povezava z dogodkom, ki ga opisujem v prejšnjem odstavku, se zdi logična.

Leta 1951 se je dr. Igor Rosina ponovno poskusil vpisati v imenik odvetnikov. Prošnjo je predhodno obravnaval mariborski odvetniški kolektiv. V poročilu takratnemu izvršilnemu odboru Odvetniške zbornice so zapisali, da »glede njegovega strokovnega dela in poštenega delovanja ne more biti nobenih pomislekov [...], da pa so bili izraženi pomisleki glede njegovega političnega zadržanja z ozirom na njegove nepremišljene izjave v kazenskih procesih, v katerih je zastopal po osvoboditvi«.

S tem pa padejo napaberkovani očitki iz odločbe z dne 31. marca 1947 ter se vse skupaj zreducira na navadno politično lustracijo. Nič posebno izvirnega v več kot dvatisočletni zgodovini odvetništva.

Zadnja slika dr. Igorja Rosine z vnuki pri Ruški koči na sv. Arehu na Pohorju, avgusta 1969
(Družinski arhiv Andreja Rosine)

Oblast je torej izvedla diferenciacijo, ki je dr. Igorja Rosino in mnoge njegove kolege v odvetništvu in pravosodju nasploh pahnila v nekakšno notranjo emigracijo. Mnogi, tudi on, so se poslej znašli v gospodarstvu in morda je tudi zato pravniško delo v nekaterih gospodarskih segmentih dosegalo prav odlične rezultate. O tem, kako izvrsten pravnik je bil dr. Igor Rosina, priča njegova pravna publicistika s področja civilnega in gospodarskega prava.

Pravna stroka je z njim nedvomno pridobila, slovensko odvetništvo pa je bilo v času povojnih preizkušenj oropano njegove pokončne osebnosti. K osnovnemu poklicu se je namreč vrnil šele leta 1961, osem let pred svojo smrtjo.